

Dan dostojanstvenog rada u zemlji uniženih ljudi

Ovih dana mi se po glavi mota jedna misao Martina Lutera Kinga, simbola građanskog otpora i neposlušnosti, čoveka koji je život dao za viziju jednakih i dostojanstvenih ljudi.

Martin Luter tvrdi da svi mi lagano umiremo kao uspravna ljudska bića od onoga trenutka kada počnemo da ćutimo o stvarima koje su važne. Ćutimo o sreći, dostojanstvu i ljudskoj solidarnosti. Zažmurimo ili nervozno odmahnemo rukom na spominjanje socijalne pravde. Ili se upitamo na čemu je ili iz kog filma je ovaj lik koji nešto drobi o dostojanstvenom radu. Ili o slobodnim i fer izborima, recimo. Onoga trenutka kada izgubimo nadu i prestanemo da maštamo o boljem i pravednijem svetu postajemo tek mašine za preživljavanje. Hodamo po svetu kao zombi – mi smo mrtvaci na dopustu.

Ovih dana je 7 oktobar međunarodni dan dostojanstvenog rada. Mi u Srbiji obeležavamo ga decenijama već u stanju koje, da se poslužim parafrazom iz hrišćanskog nauka, obeležava odsustvo vere, nade i ljubavi i brige za druge. Briga za druge, drugo ime za solidarnost i empatiju, je i moto pod kojim sindikati u okviru Međunarodne konfederacije sindikata ove godine obeležavaju ovaj dan.

Dostojanstven rad je rad dostojan slobodnog čoveka. Najjednostavnije rečeno, to je rad koji je ugovoren, dakle predvidljiv i koji se odvija pod unapred poznatim i prihvatljivim uslovima. Rad koji je osiguran i bezbedan u pogledu fizičkog zdravlja i rizika ali i na kome nas ne mobinguju i ne "gužvaju nam karakter". U gužvanje karaktera spada i šikaniranje, premeštanja i pretnje otkazima predstavnicima sindikata čija misija je da budu garanti i branitelji dostojanstvenog rada.

Naravno, dostojanstven rad je i samo onaj rad koji je na vreme plaćen i od koga se da pristojno živeti. U istraživanjima kvaliteta života, odnosno društvenih pretpostavki sreće posao od koga može da se pristojno živi i koji ispunjava zadovoljstvom je prva pretpostavka za sreću.

Moje prvo pitanje je koliko u Srbiji danas ima ljudi koji su srećni zato što imaju dobro plaćeni posao koji ih čini ispunjenim i zadovoljnim? Jesmo li mi u tom pogledu zemlja nesretnih i uniženih?

Srbija je zemlja raširenog siromaštva i nejednakosti. Dostojanstvo i sreća teško idu sa siromaštvom. Siromaštvo po pravilu ne donosi ništa dobro. Kao u Brehtovom Dobrom čoveku iz Sečuana najstrašnija posledica siromaštva je dehumanizacija – pretvaranje čoveka u biće bukvalnog preživljavanja, u kome često nema mesta za dobrotu i brigu za druge. Dostojanstvo je i život u svetu bez uniženja korupcijom i kiljentalizmom i partijskim zapošljavanjem. Jesmo li se mi to toliko ljudski unizili da kupovinu radnog mesta i pravljenje karijere partijskom knjižicom i novcem smatramo normalnim stanjem duha? Koliko su onda uverljivi apeli za ostanak u zemlji onih koji su njena budućnost ako su svi "provalili" da je ključni uslov za karijerno napredovanje partijska podobnost i lojalnost vođi a ne stručnost?

Sreća je i čin ljudskog dostojanstva i mogućnost da se bude solidaran i empatičan, da se uživi u poziciju drugih i da se sa njima saoseća, odnosno da može da im se pomogne. Briga za druge je solidarnost dokazana na delu. Vrednosti su to koje su, nažalost danas predmet podsmeha sem ako nisu politički i tržišno naplative i služe kao pokriće i oprostajnica za pohlepu – alavost što bi rekli naši ljudi.

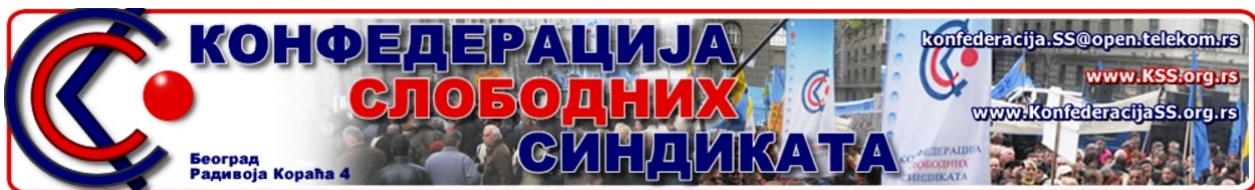
Svest da su svi ljudi jednaki i smrtni dodao bih trebala bi da vodi uzajamnosti. Ljudi su jednaki u svojoj neuporedivosti i različitosti i u svojim jednakim pravima i dostojanstvu. Priznatog ljudskog dostojanstva nema bez priznatog dostojanstvenog rada.

Da li treba dodati i da dostojanstva nema bez prava na kvalitetno obrazovanje, kao i zdravlje i zdravo životno okruženje? Obrnuto, kako to tvrdi Ričard Senet, nejednakost i prekarnost gotovo pravolinijski vode u ljudsku udaljenost koja povratno uvećava nesreću i nejednakost. Nažalost termin prekaran, dakle nesiguran, nestabilan, bezperspektivni rad, odnosno prekarijat kao moderna forma proleterijata, su se odomaćili u našem rečniku i dominiraju našim radnim odnosima.

Naredna dilema je dakle koliko ljudi kod nas je u zoni dostojanstvenog a koliko u zoni prekarnog rada?

Vratimo se na kraju ovog apela za vraćanje dostojanstva radu, na brigu za druge usmerenu pre svega na one koji nemaju jednake mogućnosti. Ovoga puta i na ograničenom prostoru neću se baviti brojnim manjinskim, marginalizovanim grupama koje svakako moraju biti predmet naše brige. Nešto ću reći o ženama koje su neravnopravna društvena većina. Studije o položaju žena na tržištu rada Republike Srbije sprovedene u poslednjih nekoliko godina ukazuju na prisutnu rodno zasnovanu diskriminaciju a odnose se i na visoku stopu nezaposlenosti, manji stepen ekonomske aktivnosti i " patriotske pokušaje " povratku tradicionalnoj ulozi žene domaćice. Najveći broj pritužbi koje Poverenica za ravnopravnost Brankica Janković dobija odnosi se na tržište rada pri čemu je i pravo na materinstvo u pitanju, jer neretko žena posle porodijskog bolovanja bude prebačena na niže radno mesto ili u najgorem slučaju, dobije otkaz. Kakav licemer se mora biti kada se u takvoj situaciji može govoriti o demografskoj krizi i brizi za porodicu ? Da se vratimo na kraju na početak ove priče o dostojanstvu. Ako je Srbija zemlja uniženih ljudi lišenih nade da će ikada biti drugačije, hoćemo li da čutimo o tome i da se pomirimo sa tim ?

Zoran Stojiljković

7. октобар 2019.

МЕЂУНАРОДНИ ДАН ДОСТОЈАНСТВЕНОГ РАДА

Ове године се обележава 12. међународни дан достојанственог рада. 7 октобар је дан за мобилизацију синдиката у целом свету. Један дан када се сви синдикати у свету залажу за достојанствен рад.

Идеја достојанственог рада је да људи током њиховог радног века имају могућности за рад који је продуктиван и који им обезбеђује фер приход, да су сигурни и безбедни на свом радном месту и да имају социјалну заштиту за себе и своје породице. Достојанствен рад подразумева боље изгледе за лични развој и социјалну интеграцију као и слободу људи да изразе своју забринутост, организују се и учествују у доношењу одлука које утичу на њихове животе, једнаке могућности и третман за све жене и мушкарце. То је рад достојан слободног човека, који је прецизно уговорен од обе стране, који је предвидив и безбедан и у физичком и менталном смислу и где постоје једнаке могућности за жене и мушкарце.

На жалост многа истраживања и пракса показују супротну слику. Ове године заједничка, међународна тема је "Улагање у бригу о равноправности полова" са циљем да се појача позив за постизање родне равноправности на послу и у друштву. Од 647 милиона радно способног становништва у свету, већину чине жене, које су пуно радно време усмерене на послове који се генерално не плаћају – кување, чишћење и брига о члановима породице. Њихова улога је углавном невидљива али без ње наша друштва и наше економије не би могли да функционишу. (ИЛО).

Студије о положају жена на тржишту рада Републике Србије сprovedене у последњих неколико година указују на присутну родно засновану дискриминацију а односе се и на високу стопу незапослености, велики степен економске зависности и инсистирање да се врати традиционална улога жене домаћице. Повереница за равноправност, Бранкица Јанковић, истиче да се највећи број притужби које добија односи на тржиште рада и право на материнство, јер неретко жена после породиљског боловања буде пребачена на ниже радно место или у најгорем случају, добије отказ.

У извештају Цента за достојанствен рад, анализа стања економских и социјалних права у Републици Србији, пратећи структуру одредби Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, указује на недостатке у нормирању, погрешној пракси, недовољној заштићености угрожених категорија становништва, као и указује на укупно урушавање стандарда уживања ових права, које доводи до драматичног погоршања положаја не само економски најугроженијих, већ и широким слојевима становништва који су погођени новим социјалним политикама а истовремено су жртве политика у области рада и запошљавања. Достојанствен рад мора бити у средишту владиних активности како би се вратио економски раст и изградила нова глобална економија која људе ставља на прво мјесто. Ниједна акција није превелика или премала за међународни дан достојанственог рада: било да се ради о расправи за округлим столом, огромној демонстрацији, протестном писму, блиској акцији или нечему сасвим другом.

Конфедерација слободних синдиката ће наставити да се бори за права свих запослених да раде у сигурним условима рада, праву да обављају посао без стреса и страха од отпуштања, праву на своје достојанство на послу, праву и слободи удруживања у синдикате и колективно преговарање, праву да учествују у креирању закона и прописа који се директно тичу њиховог живота и рада. Сви запослени морају да имају приступ здравственим услугама и здравственој заштити, образовању и да за свој рад добију зараду од које они и њихове породице могу пристојно да живе. Морамо учинити више како бисмо оснажили појединце, подржали људе да се ослободе страха и покажу своје лично достојанство и обезбедили радно и животно окружење у којем могу да се чују гласови сиромашних и маргинализованих, а успех је могућ само ако будемо солидарни.

Savez samostalnih sindikata Srbije, na 7. oktobar – Svetski dan dostojanstvenog rada, ukazuje da će, samo uz zarade od kojih može pristojno da se živi, otvaranje novih kvalitetnih radnih mesta i punu primenu mera bezbednosti i zdravlja na radu, biti omogućen društveni i privredni napredak u korist svih građana Srbije.

Iako se često čuje argument da privreda ne može da priušti veće plate i bolje uslove rada, potrebni troškove za te namene su kratkoročni i brzo će premašiti dugoročnu dobrobit.

To čini Dostojanstven rad najboljim načinom borbe protiv siromaštva u svetu i kod nas.

Ovo je razlog zašto na vladu treba izvršiti pritisak da više radi na kreiranju radnih mesta i to ne samo bilo kakvih mesta, nego Dostojanstvenog rada za sve.

Da bi se postigao rast životnog standarda i privrede potrebno je razviti produktivno zapošljavanje. Takođe, potrebno je kreirati bolja radna mesta za žene i muškarce, a ona mogu biti bolja samo ako se unapređuju zajedno sa standardima i pravima.

Zato Savez samostalnih sindikata Srbije insistira da dostojanstven rad obuhvata prilike za rad koji je produktivan i omogućava pristojnu zaradu, socijalnu zaštitu za porodicu, bolje mogućnost za lični razvoj i socijalnu integraciju, slobodu izražavanja svojih potreba, organizovanje i učestvovanje u odlučivanju i jednakost u mogućnostima i tretmanu za muškarce i žene.

Evropska konfederacija sindikata (EKS) zatražila je od svih evropskih zemalja da više ulažu u sektor nege, u kojem radi osam miliona ljudi, kako bi bile omogućene veće zarade i bolji uslovi rada, više zaposlenih, bolja bezbednost i zdravlje na radu i bolja obuka za zaposlene u tom sektoru.

Povodom 7. oktobra – Dana dostojanstvenog rada, EKS je ukazao da je sektor nege, koji u većini slučajeva obavljaju žene, nedovoljno plaćen i cenjen i da konstantno pati zbog manjka zaposlenih.

Nega, naročito male dece i starih, jedan je od sektora koji najbrže raste u Evropi. Međutim, poslovi u nezi su često slabo plaćeni, fizički i emotivno zahtevni sa velikim obimom posla, sprovode se u nesigurnim uslovima, sa neadekvatnom obukom, lošim izgledima za napredovanje, a u nekim ekstremnim slučajevima u uslovima koji se graniče sa ropstvom. Istovremeno, nega je skupa za one koji moraju da je plate iz svog džepa.

Istraživanjem sprovedenim 2015. godine širom EU, ustanovljeno je da skoro 60 odsto ljudi ima poteškoće da izmiri troškove brige o deci, a pet odsto njih ima otežan pristup brizi o deci. Prisutan je i manjak brige o deci, a još više o starijim licima – u Španiji i Italiji oko 30 odsto potrebe za kućnom negom (ne negom dece) nije zadovoljeno.

Ljudi koji rade u sektoru nege zaposleni su u javnom i privatnom sektoru, a neki su i radnici na kućnim poslovima koje direktno zapošljava porodica ili osoba kojoj je potrebna nega i podrška. U sistemu nema dovoljno javnih investicija. Pravo na negu, koja je potrebna svima nama u nekom trenutku u životu, treba da bude zagarantovano.

Zamenica generalnog sekretara EKS Ester Linč je ukazala da je veći pristup nezi potreban kako bi se poboljšali izgledi mnogih zaposlenih žena da ostanu na radnom mestu, ali da to ne bi trebalo da bude na štetu radnika u tom sektoru.

Zbog toga EKS poziva na sektorsko kolektivno pregovaranje za sve radnike u sektoru nege, što je ključ za obezbeđivanje boljih uslova rada, a koji imaju ogroman uticaj na dobrobit korisnika i svih građana.

“Vlade u ovome imaju svoju ulogu. Politika, koja obezbeđuje veći broj javnih i kvalitetnijih službi u sektoru nege, mora se baviti i problemom niskih zarada i loših uslova radnika u tom sektoru. Jedan od načina da se ovo uradi jeste davanje podrške kolektivnom pregovaranju”, rekla je Linč.

Kako je ukazala Evropska federacija sindikata prehrane, poljoprivrede i turizma, većina od nekoliko stotina hiljada radnika na kućnom radu u Evropi zaposlena je u neformalnoj ekonomiji, zbog čega su podložni izolaciji, siromaštvu, maltretiranju, nasilju, a u nekim slučajevima čak i ropstvu.

Nekoliko država članica EU – ipak premalo njih – prepoznalo je vrednost teškog i izuzetno bitnog rada radnika na kućnom radu i prebacilo ih u formalnu ekonomiju kroz državne subvencije, kao što su vaučeri za usluge. Ipak, organizovanje i jačanje moći sindikata radnika na kućnom radu ključ je za obezbeđivanje dostojanstvenog rada u ovom sektoru.

“Novoizabrana Komisija treba ovim da se pozabavi uvodjenjem pravnog instrumenta koji će sve relevantne Direktive EU da uskladi sa Konvencijom MOR br.189, koja garantuje prava za radnike na kućnom radu”, smatra Linč.